

חלק פרק אחד עשר סנהדרין

צו.

תורה אור

את סוכה דוד הנופלת. מלכות דוד שנפלה להי קרי משיח בר נפלי: **עד שהראשונה פקודה.** עד שלא כלתה זרה ראשונה שניה ממחרת לבלא פקודה כמו לא נפקד (במדבר לא): **שזוע.** שמיטה: **והמטריסי על עיר אחת.** שיהא מעט מטר ויהא רעב במקום זה ושזע במקום זה: **הי' רעב.** רעב מעט שלא יהא זועב בשום מקום: **משפחה מלומדיה.** מתוך שאין להם מה לאכול: **בששים קולות.** ילאו קולות שכן דוד בלא ל"א קולות מתקיעת שופר שנאמר יתקע בשופר גדול (שעיה כו): **מלחמות.** זין עוזדי כוכבים לישראל: **דפוס הכי.** שנה אחת רעב שנה אחת זועב ואעפ"כ לא בלא בן דוד: **בששים קולות מי הוה.** כלום ילאו קולות שכן דוד בלא: **ועוד כסדרן מי הוה.** כלומר אלו הזרות דקמני הכא כסדרן לא אתרמו בשזע אחד אכל כי אתרמו אחי משיח: **אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות משיחך.** לא אתפרש האי קרא למאי איכתיב הכא דהא לא קא דריש ציה מידי ונראה למורי שכן נכתב בספרים תמלה כמו שנינו צפ' אחרון דסוטה (דף מט:): **בעקבות המשיח חולפה יסגא** וכתבו פירוש זה על בעקבות שאח לשון סוף כמו אשר חרפו עקבות משיחך: **זית הועד.** מקום שתלמידי חכמים מתוועדין עס ללמוד תורה: **ה"ג והגבן.** מקום ששמו כן שתימוס: **ואנשי הגבול.** אנשי גבול ארץ ישראל. ל"א אנשי גזית סנהדרין: **כפני לבל.** דלמיין משמ לבל מ"ר. ל"א כפני הלבל שלא יתביישו זה מזה: **משפול על הכריות.** כל העולם אומרין עליו שוטה הוא. היינו משתולל לשון שטות כמו מוליד יועצים שולל (איוב יב): **ליכא קושטא בעלמא.** אין אדם בעולם שידבר אמת תמיד: **אמר לי ההוא ברענן דאי הווי יבני ליה כל הללי דעלמא לא משני בדבוריה.** לשקר ואשתמי לי הכי זימנא חלף חלקעי להווא אתרא וקושטא שמייה: **טרפא אצבא.** שהיתה שואלת אותה: **לאו אורח ארעא.** לומר היכן היא האיל וחיפה רישה: **ה"ג נערים יבניו פני זקנים.** כלומר יחרפו ויביישו אותם: **וזקנים יעמדו צפני כנערים.** לכבדם והיינו דלמרינן (בסוטה ד מנ:): **בעקבות המשיח חולפה יסגא:** צה קמה בלמה לתרפה ולביישה: **היוקר יעוט.** שלא יכבדו זה את זה. יקר כבוד. ל"א היוקר יעוט מכיזב שזהו יהא עוותן ורמלא. מ"ר: **והגפן יסן פרוי.** ואעפ"כ יהיה היין ביוקר שלא יהיה כרכה צפרי ענמא. ל"א שיהיו כולן

רודפין אחר היין ומשתכרין וממייקר היין אע"פ שרוב יין בעולם: **כלו הפך לבן עסור הוא.** כשפטע הנגע בכל העור. כך כשהפכה כל המלכות למינות מצא גאולה: **כי דין ה' עמו.** להציא להם גאולה: **כי יראה כי אלוה יד.** שתלך ותחוק ידן של מסורות ומלליחין במלשינותן: **שישמעו הפלמדיים.** שמחוקין ידי ישראל להחזיקן למוטע: **שחכלה פרוטה.** והיינו אולת יד שיהו צידים ריקניות: **כזיכול.** כאלו יכולין לומר דבר זה כלפי מעלה: **אין עוזר ואין סומך לישראל.** שיהיו שפלים למלך ולאומר אין עוזר וסומך שיהיו מתיאשין מן הגאולה: **דמעסקי ציה.** לידע מתי יבא: **ועקרב נושך האדם פתאום:** וחד חרוב: **שאלף שנה יהיה חרוב חוץ מששת אלפים אלו דהיינו אלף שציעי: פרי אלפים הוא חרב אלף שציעי ואלף שמיני: יומנו של הקב"ה אלף שנה שנאמר כי אלף שנים צעייך כיום אתמול כי יעבור: משמט.** ונעשה חרב: **שנונו שצט.** שהעולם משמט: **הוי ענמא.** העולם כך מתקיים: **צ' אלפים היה פשו.** תמח' שלא ניתנה עדיין תורה והיה העולם כמותו ומלמד הרשון עד שיהי אצרה שנה צ' שנה אילכ אלפים שנה כדמוכחי קראי דכשנשלמו אלפים שנה עסק אצרה שמונה שנאמר (בראשית יב) ואת הפפש אשר עשו בחרן ומתרגמינן דשעבידו ללוריימא בחרן ולמרינן במסכת ע"ז (דף טו.) גמירי דההוא שעתא ויהי אצרה שנה חמשין ומרתי שנין: **והי אלפים שנה.** מן הנפש אשר עשו בחרן עד [אלפים] שנות המשיח ארבעים (ש) ושמונה שנה עד שנוול יתקן וששים שנה משנוול יתקן עד שנוול יעקב הרי ק"ח וק"ל שהיו ליעקב כשצא למצרים הרי רל"ח ורד"ו שעמדו במצרים הרי תמ"ח ומשילאו ממלכים עד שנצנה צית ראשון מ"פ דכתיב (מלכים א' ו) והיה בשמנים שנה ארבע מאות שנה ללאת בני ישראל מארץ מצרים וגו' הרי תמק"ח ומ"י שעמד צית ראשון כדמוכחי קראי על פי משבון שנות המלכים וע' דגלות בכל ות"כ שעמד צית שני הרי תמ"ק ותמק"ח הרי אלפים פחות קע"ב וקע"ב קודם השלמת ד' אלפים נחמד הצית ולסוף אותן קע"ב נשלמו שני אלפים תורה ואידי דלמר שני אלפים תהו קאמר שני אלפים תורה ולא שתכלה תורה אחר שני אלפים. מ"ר: **ושני אלפים שנות המשיח.** שלאחר שני אלפים תורה הוה דינו שיצא משיח ותכלה הגלות ויבטל השעבוד ומשאל: **חבל**

את סוכת דוד הנופלת א"ל הכי אמר רבי יוחנן דוד שבן דוד בא בו תלמידי חכמים מתמעטים והשאר עיניהם כלות ביגון ואנחה וצרות רבות וגזרות קשות מתחדשות עד שהראשונה פקודה שניה ממחרת לבל ת"ר שבוע שבן דוד בא בו שנה ראשונה מתקיים מקרא זה והמטריסי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר שניה היצי רעב משתלחים שלישיית רעב גדול ומתים אנשים ונשים וטף חסידים ואנשי מעשה ותורה משתכחת מלומדיה ברביעית שובע ואינו שובע בחמישית שובע גדול ואוכלין ושותין ושמהין ותורה חוזרת ללומדיה (בששית קולות בשביעית מלחמות במוצאי שביעית בן דוד בא אמר רב יוסף הא כמה שביעית דהוה בן ולא אתא אמר אבוי בששית קולות בשביעית מלחמות מי הוה ועוד כסדרן מי הוה [א] אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות משיחך) תניא ר' יהודה אומר דוד שבן דוד בא בו בית הוועד יהיה לזנות והגליל יחרב והגבול יאשם [ב] ואנשי גבול יסובבו מעיר לעיר ולא יחוננו והחכמת הסופרים תסרח ויראי חמא ימאסו [ג] ופני הדור כפני כלב והאמת נעדרת שנאמר ותהי האמת נעדרת (סו' מרע משתולל) מאי ותהי האמת נעדרת אמרי דבי רב מלמד שנעשית עדרים עדרים והולכת לה מאי וסר מרע משתולל אמרי דבי ר' שילא כל מי שסר מרע משתולל על הבריות אמר רבא מריש הוה אמינא ליכא קושטא בעלמא אמר לי ההוא מרבנן ורב טבות שמיה ואמרי לה רב טביומי שמיה דאי הווי יתבי ליה כל חללי דעלמא לא הוה משני בדבוריה זימנא חלף איקלעי להווא אתרא וקושטא שמיה ולא הווי משני בדבוריהו ולא הוה מיית איניש מהתם בלא זימניה נסיבי איתתא מינהון והווי לי תרתין בנין מינה יומא חד הוה יתבא דביתהו וקא חייפא רישה אתאי שיבכתה מרפא אדשא סבר לאו אורח ארעא אמר לה ליתא הכא שכיבו ליה תרתין בנין אתו איניש דאתרא לקמיה אמרו ליה מאי האי אמר להו הכי הוה מעשה א"ל במטותא מינך פוק מאתרין ולא תגרי בהו מותנא בהך איניש תניא ר' נהוראי אומר דוד שבן דוד בא בו נערים ילבינו פני זקנים וזקנים יעמדו לפני עדרים

(א) מגילה ח. (ב) רש"ל מ"ו, (א) [סוטה מט: ד] רש"ל מ"ו, (ב) [ב"מ מט: ע"ש], (ו) י"ג סברי, (ז) י"ג אמרי, (ח) סוטה מט: טו, [בבבכות לה: ויזמנא עב: גס צעיי ליתא מלת צעייא וכן לעיל בסמך כמטותא זינך], (י) [ר"ה לז: ט] ע"ז טו, (י) כפ"ל ליתא שמה, (ט) [צ"ל ושמנה], (ט) כפ"ל: מלכות הרשעה,

הגהות הגר"א

[א] גמ' אשר חרפו. נדפס בלדו רש"ל מוחק זה נמחק ההג"ה: [ב] שם ואנשי גבול. נמחק חזית גבול. וע"ז חול: [ג] שם ופני הדור כפי הלבל. נמחק: [ד] שם וסר מרע משתולל. נדפס בלדו רש"ל מ"ו נמחק ההג"ה:

מוסף רש"י

בית הוועד יהיה לזנות. בית הוועד של חכמים יהיה לזנות. שכלו החכמים ואין לומר תורה והיה חרב מאין אש ובעלי זימה נעזר היו צית מדקשות שלהם (סוטה טו:). שמת אלפים שנה הווי עקבות נגור על העולם להתקיים כמנין ימי השעבוד וזימום השעבי שנת וכשנצטע אלפים טע העולם (ע"ז טו.) שני אלפים תורה. שני אלפים ראשונים נגור עליו להיות מורה, בלא מורה, ושני אלפים תורה. בלא ימות המשיח (שם).

1. וגם אנכי מקנתי במקם את הגשם בעוד שלשה חדשים לקציר והמטרתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטיר וחלקה אשר לא תמטיר עליה עמוט ד' תיבש: 2. אשר חרפו אויבין ה' אשר חרפו עקבות תהלים פט ב' 3. ותהי האמת נעדרת וסר מרע משתולל וירא וירע בעיניו בי אין משפט: ישעיהו ג' טו 4. כי בן מנבל אב פת קמה באמה כלה במחוקה איבי איש אנשי ביתו: מיכה ו' 5. ויראה הפתח והצה כסתה היצרת את כל בשרו וטהר את הצנע בלדו הפך לבן טהור הוא: 6. כי ידון ה' עמו ועל עבדיו יתקדם פי יראה פי אולת יד ואפס עצור ועובד: דברים לב לו 7. עיני גבורות אדם שפלו ושחרום אנשים ונשגב ה' לבדו ביום ההוא: ישעיהו ב' יא 8. יתקנו מימיהם ביום השלישי וקבנו ונהיה לשבעו ו השעור ו 9. וקרום פראים קרני בלתי בשמך רענו: תהלים צב יא 10. כי אלף שנים בעיניך ביום אתמול פי יעבר ואשמוךה בקללה: תהלים צ ד

ובת קמה באמה וכלה בחמותה ופני הדור כפני כלב ואין הבן מתבייש מאביו תניא ר' נחמיה אומר דוד שבן דוד בא בו העוות תרכה והיוקר יעות והגפן יתן פרוי והיין ביוקר ונהפכה כל המלכות למינות ואין תוכחה מסייע ליה לר' יצחק דא"ר יצחק אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן טהור הוא ת"ר כ"י דין ה' עמו [וגו'] כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב אין בן דוד בא עד שירבו המסורות ד"א עד שיתמעטו התלמידים ד"א עד שתכלה פרוטה מן הכיס ד"א עד שיתייאשו מן הגאולה שנאמר ואפס עצור ועזוב כביכול אין סומך ועוזר לישראל כי הא דר' זורא כי הוה משכח רבנן דמעסקי ביה אמר להו במטותא בעינא מנייכו לא תרחקוה דתנינא ג' באין בהיסח הדעת אלו הן משיח מציאה ועקרב אמר רב קטינא ע"שית אלפי שני הווי עלמא וחד הרוב שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא אבוי אמר תרי הרוב שנאמר יחיינו מיומים ביום השלישי יקימנו ונחיה לפניו תניא כותיה דרב קטינא כשם שהשביעית משמטת שנה אחת ל' שנים כך העולם משמט אלף שנים לשבעת אלפים שנה שנאמר ונשגב ה' לבדו ביום ההוא ואומר מזמור שיר ליום השבת יום שכולו שבת ואומר כ"י אלף שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבור תנא דבי אליהו ששת אלפים שנה הווי עלמא שני אלפים תהוה שני אלפים תורה שני אלפים ימות המשיח ובעונותינו